

Nasjonal En-ramme og Regional Frimerkeutstilling

Farsund Filatelist Forening

International stamp auctions
ENGERSfrimerker

Klundbyvn. 103, N-2836 Biri, Norway. Tel.: 61 18 15 55. Telefax: 61 18 17 37. e-mail: post@engers-frimerker.no

DIN PARTNER VED KJØP OG SALG

Frå en fantastisk samling Danmark, hammerslag 510.000 (auksjon 95)

Vår internasjonale profil og tillit bringer spennende objekter til våre høstauksjoner i Oslo

Stor faglig kompetanse, over 50 års erfaring og med egen autorisert norges-ekspert, samt de beste kontakter i internasjonalt ekspertmiljø, gir Dem trygghet og garanti for seriøs behandling, og maksimalt utbytte av Deres innlevering.

Velkommen til oss

Be om gratis katalog eller les den online på vår internetside

www.engers-frimerker.no

Der finner De detaljert informasjon til kjøpere og selgere, prislister, årsprogram, siste auksjonskatalog mm.

Innhold

Hilsen fra formannen i Farsund Filatelist Forening	s	4
Hilsen fra Ordføreren i Farsund	s	5
Hilsen fra Norsk Filatelistforbund	s	6
FFF 50 år	s	7
Salgsartikler	s	8
Ekspionater – Nasjonal En-ramme utstilling	s	9
Ekspionater - Regional utstilling	s	11
Eilert Sundt 200 år	s	15
Lista-Brooklyn tur/retur v/Siv Ringdal	s	17
Fra Herad til Helmar – en utvandringshistorie v/Dag Henriksbø	s	27

Program

Lørdag

- 10:00 Dørene åpnes for publikum
- 11:00 Offesiell åpning av utstillingen v/ordfører Arnt Abrahamsen
- 13:00 Visning av auksjonsobjekter i FLORIDA – før auksjonen
- 14:00 Auksjon i FLORIDA
- 16:00 Utstillingen stenges
- 19:00 Jubileumsfest og Palmarés (påmeldte gjester)i FLORIDA

Søndag

- 10:00 Dørene åpnes for publikum
- 10:00 - 12:00 Utstillere som ønsker det får gjennomgang av
eksponat med juryen
- 12:00 Foredrag v/Dag Henriksbø i FLORIDA
- Utvandringen til Amerika og "norske" poststeder
- 15:00 Utstillingen stenges

Hilsen fra formannen.

Det er en stor glede for meg på vegne av Farsund Filatelist Forening å ønske velkommen til Lister 2017.

Lister 2017 blir en regional 3 rammers utstilling +en nasjonal enrammes.Vi er en liten klubb på snaut 50 medlemmer,og det kreves en stor innsats for å gjennomføre en utstilling.

Vi har stort sett hatt utstillinger hvert 5.år,og tidligere erfaringer har vist at vi har mange

dyktige folk i klubben vår. Vi vil fokusere på det amerikanske Lista og Farsund på denne utstillingen.Farsundsområdet hadde en stor utvandring som i hovedsak varte fra 1880-årene til rundt 1965,da lokal industri tok seg opp i Norge.

Utstillingen blir en gylden anledning der man kan få eksponert sine samlinger i flotte lokaler på Farsund Fjordhotell.

Det er mange som skal ha takk for at en klarer å gjennomføre en utstilling. En stor takk til utstillingskomiteen som har stått på.En stor takk til alle aktive medlemmer som alltid legger ned mye arbeid. Takk til annonsører, og ikke minst en takk til Norsk Filatelistforbund.,som er med på å gjøre det mulig å holde et slikt arrangement.

Håper at vi er mange som treffes på utstillingen,og håper at mange kan gjøre en god handel hos handlerne og på auksjonen som skal holdes. God fornøyelse.

Lloyd Frestad.
Formann F.F.F.

Hilsen til frimerkeutstillingen i Farsund 16.09.2017

Det er flott med alle de mange frivillige organisasjoner som lager til arrangement for medlemmer og andre interesserte!

Og nå er det Farsund Filatelist Forening som inviterer, og som ordfører er det en glede å kunne ønske dere alle velkommen til utstillingen og til

Farsund.

Mange tror kanskje at det å samle på frimerker er ut, men så er ikke tilfelle. Fast samles medlemmene til arrangement og møter og dette gir både samlende og sosialt fellesskap.

Utstillinger holdes jevnlig og at FFF arrangerer denne utstillingen i samme år som de fyller 50-år er imponerende!

Samtidig så er årets tema høyst levende for vår region; Utvandring til USA/Det Amerikanske Lista, er fortsatt en stor del av vår kultur, og markeres i mange sammenhenger.

Håper dere alle får en fin helg her i Farsund og at frimerkeinteressen skal fortsette å leve og blomstre!

Arnt Abrahamsen
Ordfører

Hilsen fra Norsk Filatelistforbund

Farsund Filatelist Forening arrangerer regional frimerkeutstilling samtidig også nasjonal en-rammers utstilling i dagene 16 og 17 september 2017. Det er gledelig å se at foreningen holder sine tradisjoner vedlike, med jevnlig utstillinger. FFF er således en erfaren arrangør. Både nye og tidligere utstillere viser sine samlinger. Nye utstillere er alltid velkomne.

Farsund Filatelist Forening er stiftet 3.10.1967 og runder således 50 år i utstillingsåret som da markeres med utstillingen. Klubben har medlemmer fra Farsund, Lyngdal og Kvinesdal kommuner.

«Lister» utstillinger har vært holdt med jevne mellomrom og «Lister 2017» er den 7. i rekken, og årets nasjonale en-rammes er den første nasjonale «utstillingen» i «utstillingen».

FFF er en aktiv klubb med svært godt fremmøte på møtene med ca. 50% fremmøte av de 48 medlemmene.

Det er et spennende tema som er valgt for utstillingen, som vil gjenspeile seg i både produkter, utstillingskatalogen og program under utstillingen, «Utvandring til USA/Det amerikanske Lista». Bakgrunnen for dette er at Lista og distriktet har hatt, og har tette bånd til USA, siden utvandringen fra slutten av 1800 tallet og til i dag.

Husk å kjøpe noen av utstillingens produkter til støtte for utstillingen og til glede for en selv.

Forbundet oppfordrer til og gleder seg over alle utstillinger. Det er den mest synlige presentasjon av vår hobby, utenfor klubbmøtene.

Norsk Filatelistforbund ønsker lykke til med gjennomføringen av LISTER 2017, og takker alle de som står på for et vellykket arrangement.

Frank Gilberg
Forbundsprezident

Jury LISTER 2017

Formann	Ivar Sundsbø
	Geir Lunde
	Yngve Lundblad
	Magne Gabrielsen

Komité LISTER 2017

Formann	Odd Arve Kvinnesland
Katalog:	Dag Henriksbø
Sekretær)PR	Torrey Nilsen
Teknisk	Erling Knustad
�konomi/Katalog	Harald Samuelsen

Farsund Filatelist Forening 50 år i 2017

Farsund Filatelist Forening ble stiftet i 1967. Flere grupperinger av frimerkesamlere hadde uformelle sammenkomster i hjemmene om frimerker, der var bytte av frimerker og kjøp fra utvalgshefter hvor noen var medlemmer i andre frimerkeklubber som hadde sirkulasjonringer pr. post. Frimerker og frimerkesamling var i vinden på den tiden og spørsmålet om å danne en frimerkeklubb ble stadig nevnt. Som nevnt så gjort og første konstituerende m te ble holdt i Farsunds Avis lokaler.

Vi er i dag 48 hovedmedlemmer, hovedsaklig fra Farsund kommune, men vi har også medlemmer fra Lyngdal og Kvinesdal. Medlemmene samler på det meste innen frimerker. Hver på sin m te; de fleste i innstikksb ker og albumer. Noen har tatt et steg lenger og stiller ut sine egne monterte samlinger på utstillinger. I FFF er alle frimerkesamlere velkomne som medlemmer.

M ter: Hver 14 dag har vi m te på HUSAN i Farsund. M tene starter kl. 19.00. På m tene er det som regel et lite innlegg om frimerker eller frimerkerelaterte ting . V r bytteleder stiller alltid med utvalgshefter hvor man kan få kjøpt frimerker. Det er også en liten auksjon som også er med på å skape god stemning. Auksjonene er svært populære med utbud på norske og utenlandske frimerker, rotekasser, landesamlinger mm alt til hyggelige små priser ! At m tene fenger viser fremmøte som ligger på ca

20 hver gang. Det sosiale samværet er også viktig.

Medlemsfordeler: Foruten det nevnte så får medlemmene tilsendt Norsk Filatelistisk Tidsskrift. De får tilgang på utvalgshæftene og kan, om ønskelig, bli med på sirkulasjonsring for hæftene slik at man i ro og mak kan sitte hjemme å kjøpe fra hæftene før de leveres videre.

til nestemann på sirkulasjonslisten. Man kan dessuten få låne tidsskrifter og kataloger fra vårt bibliotek, få tilgang til vår hjemmeside og ikke minst få råd og tips om frimerkesamling. Våre aktiviteter utover klubbmøtene inspirerer og lager samhold mellom medlemmene.

Farsund Filatelist Forening er også tilsluttet Norsk Filatelistforbund og gjennom forbundet og forbundets hjemmesider får vi stadig ny ajourført informasjon om utstillinger, samlermesser o.l.

Er du frimerkesamler i Listerregionen og ikke medlem av en frimerkeklubb, så er Farsund Filatelist Forening et godt alternativ til stadig å «få påfyll» for en hobby som fenger mange, svært mange mennesker i hele verden.

Salgsartikler:

4 ulike PF'er pr. stk.	kr. 30,-
Spesialkonvolutt (fra American Festival)	kr. 20,-
Utstillingskonvolutt	kr. 20,-
Konvolutt m/1 frimerke m/u utstillingsstempel	kr. 50,-
Konvolutt m/2 frimerker m/u utstillingsstempel	kr. 80,-
Konvolutt m/3 frimerker m/u utstillingstempel	kr. 100,-
Konvolutt m/4 frimerker m/u utstillingstempel	kr. 120,-

De utstilte eksponater "Lister 2017"

NASJONAL EN-RAMMES

Tradisjonell filateli

- 1 Jon Klemetsen Bergen Filatelistklubb
Italia; Vittorio Emanuele III småformat 1901-27
Eksponatet viser utgavene av bruksmerkene i småformat utgitt mellom 1901 og 1927. Inkludert er også alle vanlige overtrykk, spesielle overtrykk og utgaven med reklamevedheng. Typer og varianter vises, også på brev. Brev er beskrevet med takster og ruter. Deler av det som vises er sjeldent. Eksponatet er et «utdrag» av en opprinnelig samling som viste alle utgavene i kongens regjeringstid. De enkelte arkene, med unntak av innledningen er tekstet på engelsk.

Posthistorie

- 2 Steinar Furunes Stjørdal Frimerkeklubb
Pakkepostetiketter fra Sunderland (UK)
Pakkepostetiketter kom høsten 1882 og alle store og små kontor og underpostkontor fikk egne, delvis også påtrykte telegrafstedskode. Fra 1. januar 1919 ble det innført en mindre seddel bare for å påføre stedsstempel. Det eksisterer nesten ikke litteratur om samleområdet- ingenting om mitt grevskap Co. Durham
- 3 Eivind Lund Grimstad Frimerkeklubb
Ecuadorian Postal Rates. The first postal tax period 01.01.1920-31.12.1924
The scope is to:
- analyse how the Ecuadorian Post Offices practiced the postal rates with special focus on the tax stamps.
 - show the country's postmarks during this five years period.
- 4 Odd Arve Kvinnesland Farsund Filatelist Forening
Til og fra Hoyerschleuse
Eksponatet viser hvor viktig et lite sted på den nåværende danske sørvestkysten var postalt fra ca 1890 til 1925. Gjennom brev/kort avstemplet ved poståpneriet, skipspostekspedisjonen og jernbanepostekspedisjonene.

- 5 Jan Fredrik Gundersen Arendal Filatelistklubb
Våre Sjømannshjem i fremmede havne
En presentasjon av samtlige brevmerker utgitt av Foreningen for de Skandinaviske Sjømannshjem i fremmede Havne med tillegg av varianter og feiltrykk samt merker brukt på postforsendelser.
- 6 Arvid Løhre Skedsmo Frimerkeklubb
Kjeller Flyplass - Virksomhet og hendelser før jettflyenes tidsalder
Kjeller er landets eldste flyplass, og den nest eldste i verden i fortsatt drift. Eksponatet viser virksomhet og hendelser knyttet til flyplassen, fra lokalisering og etablering til rett etter Andre verdenskrig.

Luftpost

- 7 Bjørn Schøyen Oslo Filatelistklubb
Eventyreren og flypionèren Oskar Omdal
Eksponatet ønsker gjennom ulike sentrale objekter å se nærmere på de postale sporene som står igjen etter eventyreren og flypionèren Oskar Omdals aktiviteter. Eksponatet dokumenterer samtlige ekspedisjoner og flyvninger som han deltok i, i løpet av hans korte karriere fra 1920 til 1927.
- 8 Jon Klemetsen Bergen Filatelistklubb
Italia; Vittorio Emanuele III luftpost 1917-34
Eksponatet viser de «dedikerte» luftpostfrimerkene utgitt mellom 1917 og 1934. I tillegg vises eksempler på luftpostmerker utgitt som del av sær-/jubileumsutgaver i den samme perioden. Brev er beskrevet med takster og ruter. Deler av det som vises er sjeldent. De enkelte arkene er, med unntak av innledningen, teksten på engelsk.
- 9 Jon Klemetsen Bergen Filatelistklubb
Tsjekkoslovakia; Luftpostutgave 3
Den første tsjekkoslovakiske republikken, CSR 1918-39, utgav tre serier med luftpostmerker. De to første var overtrykk på andre merker, mens den tredje som kom i 1930 var en egen spesialdesignet utgave. Tredveårene var tiåret hvor luftpost for fullt tok av, både innenlands, innen Europa og til andre verdensdeler. Eksponatet viser de enkelte merkene og bruken av disse. Det som vises inngikk tidligere i en samling for hele den første republikken som på det meste oppnådde 78 poeng.

Åpen klasse

- 10 Liv Marion Strømnes Moss Frimerkeklubb
Alf Prøysens «Blåbærtur'n»
Beskriver visa og hvordan han ble født og levde da han skrev bl.a.blåbærtur'n
- 11 Torgeir Nordal Vest-Telemark Frimerke og myntklubb
Arendal - Treungenbanen
Historien om jernbanestrekningen Arendal-Treungen fortalt med ' postkort fra oppstarten i 1908.
- 12 Ole Georg Nordli Nordenfjeldske Filatelistforening
Reklamekort fra Trondheim
Reklamepostkort har vært utgitt siden tidlig på 1900-tallet for å reklamere for bedriften selv eller bedriftens produkter. Reklamekort utgis også i dag - ofte i form av gratis kort som ikke sendes i posten, men deles ut som reklame. Jeg viser her et utplukk av min samling av reklamepost- postkort fra Trondheim. Viser her reklame for kino, banker, fabrikker, hoteller, kafeer, forretninger etc.

REGIONAL DEL

Tradisjonell filateli

- 13-17 Erling Knustad Farsund Filatelist Forening
Fra min Portugalsamling 1853-1933
Utvidet katalogsamling.
- 18-20 Torgeir Moseid Kristiansand Filatelistklubb
Posthorn Antikva. NK 56-58
Eksponatet bygger på presentasjonen i Håndbok VIII. Det er lagt vekt på å videreføre studiet av klisjekjennetegn og oppgraveringer på disse. Det vises også nye første datoer og 4 brev ureg. i Postal II.
- 21-23 Jon Klemetsen Bergen Filatelistklubb
Tsjekkoslovakia 1929-39
Eksponatet viser, med unntak av luftpost, utgavene fra de siste 10 årene av den første tsjekkoslovakiske republikken, CSR. Med er også eksempler fra slutfasen av republikken med Slovakias løsrivelse, Tysklands annektering av Sudetenland, og senere Cechy-Moravia (Böhmen-Mähren). Eksponatet er en del av den

opprinnelige samlingen for hele den første republikken som nå er kortet ned til de første 10 årene.

Posthistorie

24-26	Torstein Gundersen	Arendal Frimerkeklubb
<i>Aust-Agder stempler på lange tjenestefrimerker (T9-T28)</i>		
Tjenestemerker ble brukt av offentlige kontorer i Stat og Kommune og eksponatet viser forskjellige logoer på konvolutter som illustrerer dette. Offentlig sak I (T9-T20) og Offentlig sak II (T21-T28) ble utgitt i perioden 1933-1937 og ble brukt til første halvdel av 1940-tallet. Eksponatet viser nesten 100 forskjellige Aust-Agder stempler på lange tjenestemerker i denne perioden. Dagens kommunegrenser er brukt i eksponatet.		
27-31	Hallvard Slettebø	Stavanger Filatelist-Klub
<i>Norway in America</i>		
En studie av «norske» postkontor i USA: Norske stedsnavn, og navn oppkalt etter eller navngitt av norske innvandrere, eller med annen tilknytning til Norge.		
32-36	Petter E. Pedersen	Kristiansand Filatelistklubb
<i>Mandal Kommune</i>		
Samlingen viser den posthistoriske utviklingen av poststedene i Mandal kommune frem til bruken av postnummerstemplene.		
37-40	Torgeir Nordal	Vest-Telemark frimerke-og myntklubb
<i>Posten i Nissedal 1857-1969</i>		
Posthistoria til Nissedal kommune blir illustrert med frimerker, brev, stempel, postkort og annen posthistorisk materiale. Presentasjonen tek føre seg utviklinga frå det fyrste postopneriet i 1857 fram til 1969, da fleire små postopneri vart nedlagde og ein fekk innføring av postnummer. Dei ulike poststadene blir presentert i den rekkjefylgje dei var oppretta. Mange nissedølar som emigrerte til Amerika slo seg ned i Arendahl township, Minnesota. Det var oppretta eige postkontor. Dette vert og omtala. Kommunen fekk jernbane i 1913, Arendal - Treungenbanen. Postekspedisjonen - Aamlibanen - blir omtalt.		
41-43	Inge Johansen	Moss Frimerkeklubb
<i>Sykkelen - Dødens budbringer</i>		
Viser de forskjellige avd. som brukte sykkel i krigføring, samt vedgrensepatruljering.		

- 44-47 Øivind Westbø Arendal Filatelistklubb
De danske trerings nummerstemplene brukt i Slesvig, Holstein og Lauenburg.
 Ekspонатet tar for seg stempler og posthistorie i Slesvig, Holstein og Lauenburg i perioden 1853-1864. Med hovedvekt på bruken av den danske 3-rings nummerstemplene.
- 48 Erik Chr. Martens Stavanger Filatelist-Klub
Mot lysere tider. Nasjonalsosialistiske propagandafrimerker med tilleggsverdi 1941-1944.
 I eksponatet vises frimerker med tilleggsverdi og bruksområder på singel frankerte brev og kort. Hensikten er å illustrere hvilke formål utgivelsene hadde i sin manipulerende presentasjon. Okkupasjonsmakten og NS var inspirert av propagandaminister Josef Göbbels, som er blitt stående som løgnpropagandaens utspekulerte mester. Frimerkene er dyktig tegnet av Harald Damsleth i nasjonalsosialistisk kunstnerisk tidsånd. De norske frimerkene er eksempler på utgivelser av stor propaganda verdi, med usikkerhet om hvem som nøt godt av de innsamlede midler.
- 49-53 Odd Arve Kvinnesland Farsund Filatelist Forening
Postekspedisjonen på kystpostruten Oslo (Kristiania)-Bergen 1860 til 1938.
 Ekspонатet viser den store betydningen postekspedisjonen på kystpostruten hadde for posttransporten både innenlands og til utlandet i perioden. Forsendelser til utlandet er vektlagt.
- 54-55 Terje Skjoldal Farsund Filatelist Forening
Posten på sjøen omkring Farsund
 Samlingen består av bilder og postsaker med tilhørighet til forskjellige fjordbåter og kystbåter omkring Farsund. (Samlingen er i stadig utvikling og endring)

Motiveklasse

- 56 Odin Hellsten Mandal Filatelistklubb
Ottar H. Johannesen, ikke bare bildekunstner
- 57-61 Dag Henriksbø Farsund Filatelist Forening
Norske idrettsutøvere - fra Røddøymannen til våre dager
 Ekspонатet presenterer norske idrettsutøvere, med glimt av idrettens utvikling og arrangementer som bakteppe, fra steinalderen, via vikingtiden og den moderne idretts grålysning fram til våre dagers profesjonelle idrettsutøvere.

- 62-66 Odd Johansen Kristiansand Filatelistklubb
Steinbra samling!
 Samlingen viser hvordan jordskorpen, bergarter, stein og fjell har oppstått. Den viser også hvordan mennesket har benyttet berget, bergarter og mineraler opp gjennom tidene, samt hvor viktig «bergets skatter» og bergdrift har vært og er for alt vi er avhengige av i det moderne samfunnet.
- 67-71 Bjørn Gunnar Solaas Kristiansand Filatelistklubb
Mellom Venus og Martin Luther – malerfamilien Cranach
 Malerne far og sønn Lucas Cranach ble en del av det oppblomstrende humanistiske miljø i Sachsen og ble en viktig faktor for utbredelsen av Martin Luthers skrifter og gjennomføring av teformasjonen som hadde sitt utspring i teseoppslaget i Wittenberg for 500 år siden; 31. oktober 1517.
- 72-74 Knut B. Carlsen Farsund Filatelist Forening
Natur og miljø

Åpen klasse

- 75-77 Torrey Seland Drammen Filatelistklubb
«Stille Nach-Heilige Nacht» 1816-2016.
Historien om Julesangen Glade Jul-Hellige jul.
 I 1816 skrev den østerrikske presten Joseph Mohr (1792-1948) et dikt mens han var vikarprest i Mariapfarr. I 1818, to år senere, ble dette diktet satt melodi til av kantor og lærer Franz Xaver Gruber (1787-1863) og sunget for første gang ved julenattsgudstjenesten samme år i St. Nikolaus kirken i Oberndorf, et par mil fra Salzburg. Slik ble den kjente julesangen Stille Nacht-Heilige Nacht til (No: Glade jul, Hellige jul) En kunne altså feire et 200 års jubileum for denne sangens tekst i fjor, og i 2018 kan vi feire selve julesangens 200 års jubileum, noe som også vil bli gjort i stor stil i Østerrike. Denne utstillingen presenterer hovedlinjene i fra denne sangens tilblivelse, bruk og feiring i disse 200 årene.
- 78-79 Normann Høkaas Mandal Filatelistklubb
Fra oldtidens seilskip til seilskip med dampmaskin
- 80-82 Ernst Rolf Olsen Kristiansand Filatelistklubb
2-hobbyer forener USA-filateli-amatørradio
 Inneholder qsl-kort og frimerker fra 49 stater som jeg har vært i forbindelse med.

- 83 Carsten Amundsen Stavanger Filatelist-Klub
USA- i tekst og toner
Viser frimerker fra USA med div. musikkutøvere-sangere, komponister mm relatert til musikk sammen med 45 plater.

Postkortklasse

- 84-86 Jan Fredrik Gundersen Arendal Filatelistklubb
Kittelsen og Moe
Ved hjelp av postkort løftes her frem to verdenskjente kunstnere, Theodor Kittelsen og Louis Moe, som begge hadde sin kunstneriske start i Arendal.
- 87 Petter Baust Gundersen Mandal Filatelistklubb
Hurtigruta fra 1982 til 2017 med kort og P.F.
- 88-91 Solveig Hellsten Mandal Filatelistklubb
Jule- og nyttårskort med Gisen som motiv
- 92-94 Odin Hellsten Mandal Filatelistklubb
Mandal Kirke populær som postkortmotiv 1890-1996

Eilert Sundt 200 år.

I år er det 200 år siden Eilert Sundt fra Farsund ble født. Posten hyllet jubileet hans med et portrett av ham på et frimerke. Men det er ikke første gang at Eilert Sundt er blitt æret på et norsk frimerke. I 1964, i anledning av Oslo Arbeidersamfunds 100 års jubileum, ble han også portrettert. Skipper-sønnen fra Farsund, teologen og vitenskapsmannen Eilert Sundt er blitt kalt verdens første sosiolog. I bortimot 20 år drev han systematisk

samfunnsforskning med offentlig støtte. Det var også han som i 1864 stiftet Kristiania Arbeider-samfund, som snart ble et viktig samlingspunkt for livlige kulturelle, sosiale og politiske brytninger i slutten av forrige århundre.

TRUNKEN AS

Lista-Brooklyn tur/retur

Siv Ringdal

På store deler av 1900-tallet forlot hundrevis av kvinner og menn fra Lista i Vest-Agder hjembygda si til fordel for et liv i Amerika. Svært mange valgte imidlertid å vende tilbake igjen etter måneder, år eller tiår "over there". De hjemvendte emigrantene, eller norskamerikanerne som de gjerne ble kalt, hadde en stor innflytelse i samfunnet på Lista. De kom sjeldent tomhendte tilbake, men hadde med seg tonnevis av varer og gjenstander, og en mental bagasje i form av nye holdninger, tanker og ideer. På den måten ble Lista gjenstand for en stor kulturell påvirkning fra vest.

Split-level-hus

Mange norskamerikanere hadde vært snekkere i Amerika og bygde amerikanskinspirerte hus etter at de vendte hjem. Dette huset fra 1957 er av typen split-level, en hustype det ble bygd flere av på Lista i 1950-årene. Fotograf: Thomas Overvaag Lie.

En kjøretur på Lista

I dag er det over 30 år siden lista-lendingenes pendling over Atlanteren tok slutt, men en kan fremdeles merke sporene etter den livlige kontakten hvis en besøker halvøya. Amerika er en del av mange menneskers minner og livshistorie. Ennå lever mange fra den siste generasjonen utvandrere, de som hadde Amerika som arbeidsmark i tiårene etter andre verdenskrig, for så å vende tilbake igjen på 1960- og 1970-tallet. Kontakten med Junaiten kan også spores i språket. På Lista sier de trunken

på bilen og spennepenger. Dama på butikken kan fortelle deg at "Alt va så easy i Amerika. Der kunne du bare slenge te han ein TV-dinner", og naboen forklare at "Han still considre seg som kristelig even om han tege seg ein drink".

Tar du en kjøretur vil du se flere spor etter kontakten over Atlanteren. I havgapet ved Østhasselstrand markerer et gateskilt fra 88th street i New York innkjørselen til en norskamerikaners sommerhus. Utenfor mange inngangsdører vil du se amerikanske storm and screendoors – aluminiumsdører som en har glass i om vinteren og netting i sommerstid. Dørene beskytter inngangsdøra og er praktisk i et værhardt klima. Samtidig signaliserer de til besøkende at husets eier har en eller annen form for connection med Amerika. Du vil også passere flere hus som i større eller mindre grad er påvirket av amerikanske ideer, såkalte amerikahus. Mange

menn fra Lista begynte å arbeide i den amerikanske bygningsbransjen, og når de senere vendte tilbake til hjembygda hadde de med seg hustegninger i kofferten. Ofte lånte norskamerikanerne hustegningene av hverandre, og noen ganger fikk også familier som aldri hadde vært lenger enn til Kristiansand muligheten til å bygge seg et amerikansk forstadshus. Og får du komme hjem til folk vil du se sporene etter Amerika i form av amerikanske kjøkkenmøbler, amerikansk baderomsinnredning, tykke tepper på gulvene og tidstypiske lamper brakt med på flyttelasset til Norge en gang i 1960- eller 1970-årene.

17. mai

De fleste som utvandret fra Lista bosatte seg i Brooklyn, New York. På det meste bodde det over 60 000 nordmenn i New York, det fantes flere titalls kirker og organisasjoner, forretninger og samlingssteder. Fotografiet er fra den årlige 17. mai paraden, som samlet tusenvis av mennesker på 8th Avenue, gjerne kalt Lapskaus Boulevard, hvert år. Fotografiets eiere: Inger og Ernst Nodeland.

Pendling over Atlanteren

Listalendingene begynte å utvandre relativt seint. Det var først i 1880-årene, etter at en krise i næringsgrunnlaget hadde tvunget folk å se seg om etter nye muligheter, at mange fant veien over Atlanteren. Den tradisjonelle næringstilpasningen i bygda hadde vært å leve av såkalt mangesysleri, som vil si at de fleste familier hadde et gårdsbruk samtidig som familiemedlemmene skaffet inntekter fra annen virksomhet. Nærheten til havet gjorde at fiske og skipsfart var viktige inntektskilder. Samtidig åpnet

nærheten til kontinentet opp for andre muligheter. På 1600- og 1700-tallet var arbeidsvandring til Holland svært vanlig blant kvinner og menn fra bygda.

På slutten av 1800-tallet ble imidlertid listalendingenes næringstilpasning forrykket da to av de viktigste inntektskildene ble rammet av kriser omtrent samtidig. I 1880-årene var fisket svært dårlig flere år på rad. Samtidig gikk mange av rederiene langs sørlandskysten konkurs som følge av overgangen til dampdrevne skip. Listalendingene måtte se seg om etter andre inntekter. Mange av de arbeidsledige sjøfolkene reiste nå til USA for å søke hyre i den amerikanske handelsflåten. Flere hadde tidligere vært langs den amerikanske østkysten på norske skip, og nå bosatte mange seg i de samme havneområdene. Det var med andre ord sjøfolkene som for alvor satte utvandringprosessen fra Lista i gang, og de reiste til Amerika med den samme mentaliteten som om de skulle ta seg en tur til sjøs: de skulle "ta seg en tur", og så skulle de hjem igjen med oppsparte midler.

Det var sjøfolkene som satte utvandringen fra Lista i gang. På bildet ser vi en sjømann fra Lista avbildet hos fotografen rundt forrige århundreskifte. Han var ansatt på Corsair, finansmannen J. P. Morgans luksussyacht. Fotografiets eier: Siv Ringdal

Etter hvert som sjøfolkene fant seg til rette begynte også andre å ta turen over Atlanteren. Det kom ungdom og gifte menn som tok seg arbeid i en voksende bygningsbransje. Andre etablerte forretningsvirksomhet, som norske kafeer og butikker. Rundt forrige århundreskifte begynte de ugifte kvinnene for alvor å utvandre. De fleste tok seg jobb i huspost, men mange byttet etter hvert til arbeid i systuer, på fabrikk eller butikk. Det særegne er at også disse menneskene ofte dro med den samme innstillingen som sjøfolkene: de skulle ta seg et opphold i Amerika, men de hadde tenkt seg hjem etter hvert. Svært mange listalendinger var involvert i disse arbeidsvandringene. I 1910 var en fjerdedel av Listas befolkning i Amerika eller de hadde vært der, i 1920 gjaldt dette en tredjedel av befolkningen. Også etter andre verdenskrig er

nærmere 1000 listalendinger registrert å ha reist til Amerika av en befolkning på rundt 6000.

Storparten bosatte seg i Brooklyn, New York. Framveksten av det norske miljøet der henger tett sammen med skipsfarten. Det var den viktigste havna på den amerikanske østkysten. Tusenvis av norske sjøfolk oppholdt seg i havneområdene der, og mange "hoppet i land", de rømte fra norske skip til fordel for bedre betalte jobber i den amerikanske handelsflåten. Det begynte å vokse fram et miljø i Brooklyn på midten av 1800-tallet, men det var først rundt forrige århundreskifte at det norske miljøet virkelig vokste. I 1930-årene nådde det befolkningstoppen med 63 000 nordmenn. I tiårene etter andre verdenskrig gikk folketallet ned, men det var et livskraftig og stort norsk miljø i Brooklyn helt fram til midten av 1970-årene. Det fantes flere titalls norske kirker og organisasjoner, det var egen norsk ukeavis (Nordisk Tidende) og norsk sykehus.

Hverdagen som norsk innvandrer i New York representerte et møte mellom den kulturelle bagasjen de hadde med seg og skikker, tanker og ideer de ble konfrontert med i det amerikanske samfunnet. Som regel besto hverdagen av både gammelt og nytt. Mange foretrakk kjøttkaker og fiskepudding til middag, de snakket norsk hjemme og spilte soccer, ikke amerikansk fotball. Samtidig deltok barna deres i Halloween, de spiste kalkunmiddag på Thanksgiving og ble innlemmet i en moderne

Familien Nodeland

Storparten av de som utvandret fra Lista var ugift ungdom, og mange fant sin livsledsager i det norske miljøet i Brooklyn. På fotografiet ser vi ekteparet Inger og Ernst Nodeland fra henholdsvis Kvinesdal og Lista, med sønnen Gary. Fotografiet er tatt i Sunset Park sommeren 1961. Fotografiets eiere: Inger og Ernst Nodeland.

forbrukskultur. Mange listalendinger etablerte seg i Brooklyn. De fleste trivdes godt i det norske miljøet, og var aktive i menigheter og foreninger. En del flyttet etter hvert ut i forstadsområdene. Likevel valgte mange å vende hjem igjen etter noen år "over there". Som vi tidligere har sett var dette en holdning de hadde med seg da de dro, at de skulle hjem igjen etter et kortere eller lengre opphold i Junaiten.

Med 110 volt i huset

Norskamerikanerne kom sjeldent tomhendte tilbake til hjembygda. Helt fra de første emigrantene vendte hjem til Lista tidlig på 1900-tallet hadde de med seg flyttelass på mangfoldige tonn. Det var ikke uvanlig at en familie kunne ha et flyttelass på 10-20 tonn. Hva de hadde med seg varierte over tid. I 1920- og 1930-årene var det gjerne møbler til bestestua som ble sendt til Norge med Amerikabåten, som pianoer, grammofoner, tepper, plysjmøbler og lamper i farget glass. I årene etter andre verdenskrig var det to andre rom i huset de hjemvendte emigrantene investerte mye midler og omtanke i – bad og kjøkken.

Mange hadde forlatt et Lista med utedo og det ga mening å investere i et komfortabelt bad. Etterkrigsårene var også en tid hvor husmoridealet sto sterkt, og kjøkkenet skulle være husmorens laboratorium. Det ble utviklet nye hjelpemidler som skulle forenkle husmorens hverdag. Tonnevis med badekar, baderomsbenker, fliser, tapeter, toaletter og håndklær tok veien over Atlanteren, det samme gjorde tonnevis av kjøkkeninnredninger, kjøkkenmaskiner og kjøleskap. Så mye elektrisk hadde de med seg tilbake at flere måtte installere amerikansk strøm 110 volt i huset.

Det er flere grunner til at norskamerikanerne hadde med seg så mange gjenstander tilbake. Tingene var minner om en viktig periode av deres liv, samtidig som de signaliserte deres erfaringer ovenfor omverdenen. De var innovatører som presenterte ukjente apparater og løsninger, gjennom å gi amerikanske kjøleskap og kjøkkenmøbler en ny tilværelse på halvøya. Et strømlinjeformet kjøkken og komfortabelt bad var også uttrykk for et vellykket Amerikaopphold. Det var en luksus og komfort som krevde sin

Det går ikke an å forstå den amerikanske påvirkningen på Lista uten å få lokalbefolkningens stemme i tale. På bildet ser vi brødrene Norman (f.v.) og Morris Gullestad fra Lista i indianerdrakter som deres far hadde kjøpt i Amerika. Fotografiets eier: Tordis Paulsen

lommebok, samtidig som norskamerikanerne uttrykte personlighet gjennom de masseproduserte varene. Fordi utvalget i Statene var stort, kunne hver og en ha sin egen stil, noe som var betraktelig vanskeligere på Lista på samme tid på grunn av både pris og utvalg. Norskamerikanerne var blitt individualister i Amerika.

En annen viktig grunn til at de hjemvendte emigrantene hadde med seg møbler og utstyr tilbake, var at de syntes det amerikanske var finere. Mens de norske møblene var lette og enkle, var de amerikanske større og kraftigere. Mange norskamerikaneres valg av amerikansk utstyr og møbler skyldtes en reaksjon på den hjemlige smaken. Den amerikanske estetikken sto i kontrast til en mer funksjonell og oppdragende, sosialdemokratisk smak i Norge på samme tid. Det

var en mer kommersialisert estetikk i Statene; det som appellerte til folk flest, og derfor solgte best, ble det følgelig produsert mest av.

Norskamerikanerne ville ha blomster og farger, tykke tepper og karnapper, ikke arkitekttegnede møbler i skandinavisk design. Det går nesten an å si at det norske samfunnet var "underernært" på en smak for folk flest.

Lokalbefolkningens blikk

Historien om det amerikanske Lista handler ikke bare om norskamerikanernes opplevelser i Amerika og hva de innførte av gjenstander og ideer. Det er ikke mulig å forstå omfanget av den kulturelle påvirkningen på halvøya uten å få lokalbefolkningens stemme i tale. Mange var berørt av arbeidsvandringene fordi de hadde nær familie eller venner i Statene. Lokalbefolkningens forhold til det amerikanske kan sammenlignes med en forhandlingsprosess. De måtte ta stilling til det som kom fra Amerika, enten det dreide seg om norskamerikanernes vaner, screendører eller amerikanske kjøkkenmøbler. Ofte hadde de et splittet syn på det amerikanske, ikke minst på norskamerikanerne selv. Det kan fortelle oss noe om sentrale verdier i samfunnet på Lista. Når lokalbefolkningen måtte forholde seg til impulsene fra Amerika kom verdier i egen kultur til syne. Tvetydigheten var som et filter det amerikanske ble betraktet gjennom.

Generelt hadde lokalbefolkningen på Lista et splittet syn på

Foto fra Solaas Delikatesse

I det norske miljøet i Brooklyn fantes flere titalls norske butikker, kafeer og barer. Fotografiet er fra Ragna og Peder Solaas sin delikatessebutikk på 5th Avenue i Brooklyn omkring 1960.

Fra sin forretning solgte ekteparet et vidt spekter av norske matvarer, fra medisterpølser og lutefisk til tyttebær og fiskeboller. Fotografiets eier: Jenny Hansen.

norskamerikanerne. De ble beundret av noen. Enkelte mente de var penere enn folk hjemme, med hvitere tenner og finere hår. Men norskamerikanerne måtte balansere hårfint for ikke å bli latterliggjorte og mislikte.

En grunn til at de ble betraktet med denne tvetydigheten var at de satte bygdas verdier på prøve.

Norskamerikanerne hadde levd i et samfunn med andre, og mer moderne verdier, de hadde blitt mer individuelle, fått et annet syn på skjønnhet, fritid, humor, og forbruk. Kvinnene som kom

tilbake og sminket seg kunne derfor bli oppfattet som jålete og tilgjorte fordi deres utseende og oppførsel sto i opposisjon til lokale verdier, det samme kunne norskamerikaneren som fortalte for mange historier fra sitt opphold i Junaiten, det kunne oppfattes som skryt.

Ikke minst kunne norskamerikanerne provosere med sitt forbruk – bevisst og ubevisst. Lista var et samfunn hvor nøysomhet og sparsommelighet var viktige dyder, en forutsetning i et bygdesamfunn med begrensede ressurser. Norskamerikanerne hadde bodd og levd i forbrukets arne, det amerikanske storbysamfunnet. På en tid hvor husmødrene vasket plastikkposene og hengte dem opp til tørk, kom norskamerikanerne hjem og omga seg med plastikkhårnett, haugevis av sko, klær og tobakk. Mens jentene i bygda tegnet strek bakpå leggene for å etterligne strømpesøm, sprang norskamerikanerne på bare nylonstrømpene. Barna deres kastet halvspiste slikkepinner, som ble plukket opp og spist ferdig av barn på Lista. Det var stor forskjell på de to samfunnene og det vakte følelser.

Paradoksalt nok passerte mye av det som norskamerikanerne innførte lettere gjennom lokalbefolkningens nåløye enn norskamerikanerne selv. Mange amerikanske varer og gjenstander ble populære å anskaffe, også for dem som aldri hadde vært lenger enn til Lyngdal. Skulle man ha en viss standard på hus og hjem var det noen ting som burde være amerikanske. I mellomkrigstiden ble det attraktivt å få tak i amerikanske salongmøbler, lamper og grammofon, mens Cannon-håndklær, sengetepper, fargeglade domatter og amerikanske kjøkkenmøbler var høyt rangert i etterkrigsårene. De var i andre materialer og hadde et mer luksuriøst preg enn tilsvarende

Kjøkkenmøbler i plast og krom var blant de mest populære gjenstandene å ta med hjem fra Amerika i etterkrigsårene. Fotografer: Ena Kavara, Hanne Synnøve Tønnessen, Stine Theissen, Daniel Fredriksen og Glenn Belland ved Berge ungdomsskole i forbindelse med prosjektet Amerikakofferten som ble gjennomført i 2004-2005.

produkter hjemme. Den største forskjellen mellom de amerikanske og de hjemlige tingene hadde med produksjonsmåten å gjøre. Mens det amerikanske var masseprodusert, var mye av det norske hjemmelaget. Mens USA hadde en velutviklet forbrukskultur, sto samfunnet på Lista på terskelen inn i det samme. Det var imidlertid ikke før inn på 1960-tallet at et forbrukssamfunn mer likt det amerikanske ble en realitet på halvøya. Det er noe av forklaringen på de amerikanske varenes popularitet.

Det paradoksale er derfor at det var det masseproduserte og standardiserte som ble eksklusivt og spesielt på Lista i kontrast til de hjemmeproduserte tingene.

Men hvordan fikk lokalbefolkningen på Lista tak i amerikanske gjenstander og produkter? Det mest vanlige var gjennom venner og familie i Amerika. Mange fikk amerikapakker, for eksempel til jul, med klær, varer og utstyr. En kunne også bestille eller ønske seg ting fra bekjente. Men lokalbefolkningen hadde også andre strategier for å anskaffe seg noe amerikansk. For eksempel var dødsboauksjoner etter avdøde norskamerikanere populære. Ofte sto det spesielt kommentert i annonsen at det var amerikanske møbler å få tak i. En annen mulighet var å kopiere ting en så i norskamerikanernes hjem. Moren til Karl kopierte for eksempel kjøkkengardinene hun hadde sett hos noen norskamerikanere. Et lite hus brodert i blått med teksten "There is no place like home". Og nødløsningen hvis en ikke fikk tak i noe fra Amerika, men veldig gjerne skulle hatt det, var å lyve. På den måten fortalte en dame at hun i sin barndom "laug på seg" amerikansk strutteskjørt. Faren seilte til sjøs og hadde med seg hjem to fine strutteskjørt fra Italia til henne. Det ble imidlertid ikke helt det samme, så hun utga dem for å være amerikanske.

Den gode smak på Lista

Amerikanske impulser og gjenstander ble en del av hverdagen for mange på Lista, og det som hadde vært hverdagsting i USA fikk en ny mening i sine nye omgivelser. Masseproduserte amerikanske klær, leker, kjøkkenmøbler og sengetepper ble eksklusive og spesielle. De var sjeldne, annerledes og ikke minst amerikanske. Samtidig representerte de

amerikanske tingene noe nytt og moderne i kontrast til det hjemmelagede og gammeldagse. Alle ting slo imidlertid ikke like godt an. For eksempel ser det ut til at julepynten norskamerikanerne innførte fikk mindre fotfeste blant lokalbefolkningen. Julen er en tid som det er knyttet mange normer og konvensjoner til, og her kan det se ut som om det norskamerikanerne innførte ble for sterk kost for sambygdingene.

En viktig årsak til norskamerikanernes dominerende rolle i samfunnet på Lista ligger i samfunnsstrukturen på halvøya. Lista var et forholdsvis egalitært samfunn med småbønder, sjøfolk og fiskere. Det fantes ikke en kulturell elite som kunne fungere som smakspoliti. Derfor ble norskamerikanerne trendsetterne, de fikk lov til å sette standarden for den gode smak i bygda. I Farsund, nærmeste by, var det derimot skipsrederne og byborgerne som la malen for hva som var fint, og der var det ikke lett å slå gjennom med amerikanske impulser. Selv om norskamerikanerne satte standarden var imidlertid lokalbefolkningens rolle viktig. De fungerte som et kulturelt filter som norskamerikanerne måtte prøve det de innførte mot. Lokalbefolkningen var ikke passive ofre for et kulturelt bombardement, det var en kreativ prosess hvor gjenstandene ofte fikk et nytt meningsinnhold i det forblåste landskapet ytterst mot havet.

Denne artikkelen ble utgitt første gang i tidsskriftet Kysten i 2008.

Litteratur:

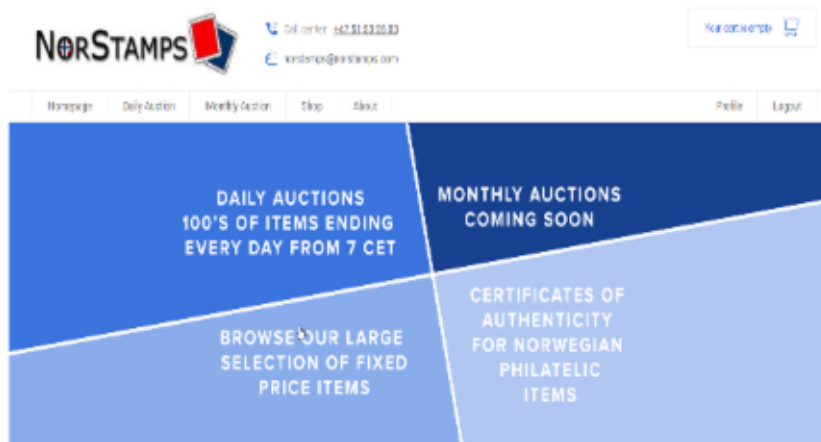
Siv Ringdal 2002. Det amerikanske Lista. Med 110 volt i huset. Pax Forlag, Oslo.

Siv Ringdal 2007. Lapskaus Boulevard. Et gjensyn med det norske Brooklyn. Golden Slippers, Oslo.

Farsund Fjordhotel AS

Vi har fått ny nettside!

Kom og besøk oss på vår stand for å ta en titt eller få hjelp til å finne det du samler på. Her har vi rotekasser, samlinger, enkle objekter og diverse innstikksbøker.

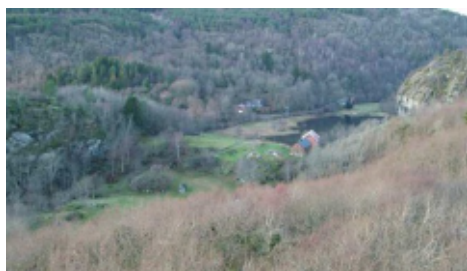
Fra Herad til Helmar – en utvandringshistorie

Av Dag Henriksbø

Historien starter på gården Fulland i Herad sogn tidlig på 1800-tallet. Herad sogn ble prestegjeld i 1828, kommune (herred) ved innføring av formannskapslovene i 1837 og har fra 1965 vært en del av Farsund kommune.

Hans Jeremiassen Friis var gårdbruker og smed, men etter at kona Anna Clausdr. døde overlot han i 1811 gården Fulland til sønnen Jeremias Fredrik Friis, f. 1785.

Jeremias ble i 1805 gift med Edel Bergitte Hansdr. Elle. De fikk 9 barn: Maren Kristine (f. 1806), Ane Karine (f. 1808), Hans (f. 1809), Dorthea Malene (f. 1812), Hans Jacob (f. 1813), Jeremias Fredrik (f. 1815), Nils Tobias (f. 1818), Gabriel Andreas (f. 1820) og Bernt Mathæus (f. 1825). Jeremias var i tillegg til gårdbruker, skolelærer i noen år og skipper på sitt eget fartøy, jakten Emanuel, som han førte innenriks mellom Christiania, Bergen og Trondheim. Han ble i 1837 den første ordføreren i Herad kommune, et verv han hadde i flere år.

Fulland gård i nyere tid.

I 1843 utvandret sønnen Gabriel Andreas til Amerika og ble skipseier i Muskego, Wisconsin, da han i 1845 kjøpte en mindre skonnert, Florence, for en beskjedne pengesum. Han satte den på land og fikk den saget i to. Deretter fikk han bygd et nytt midtparti som gjorde skuta dobbelt så lang. Våren 1846 var Florence klar for seiling med

mye større tonnasje. Friis gjorde avtale med en bekjent John Roderman, som drev et sagbruk i Michigan, og transporterte trelast for ham til Chicago og andre havner langs kysten av De store sjøene (Great Lakes). Gabriel Friis var trolig den første nordmannen som seilte sin egen skute på De store sjøene.

I 1847 ankom også broren Hans Friis og slo seg ned i Milwaukee. Hans hadde dratt til sjøs som 16 åring, utdannet seg til styrmann og ble en av pionerene i emigrantfarten. Han var blant annet styrmann på Enigheden, som seilte fra Egersund og Stavanger til New York med norske utvandrere og deretter på emigrantskutene Emilie og Hercules. De siste turene seilte han som kaptein. Han hadde hele ni seilinger med norske utvandrere før

han ga seg i 1847 og fulgte med innvanderne sine til Milwaukee. De neste syv årene livnærte han seg som sjømann i fraktfarten på Great Lakes. De første turene måtte han gjøre som dekksmannskap, men det tok ikke lang tid før han fikk hyre som kaptein på skonnerten North Cape. I 1852 giftet Hans seg med Bertha Andrea Abrahamsen. De kjøpte i 1854 en farm i Muskego og etablerte seg som farmere der.

Portrett av Hans Friis

Hans Friis lot seg påvirke av de politiske hendelsene som førte til borgerkrigen. I 1863 dro han til Philadelphia med den hensikt å verve seg til marinen, men han skulle ende opp som fotsoldat i kompani A i det 61. Pennsylvania-regimentet. Under slaget om Petersburg ble han såret, men fortsatte likevel å kjempe fram til krigens slutt i 1865. Deretter ble han boende på farmen til han døde i 1886. Trolig tilskyndet av sønnenes utvandring og det positive bildet av Amerika som meldingene hjem skapte, tok Jeremias og andre familiemedlemmer beslutningen om å

utvandre. Gården på Fulland ble solgt og den 20. mai 1848 dro briggen Hercules ført av kaptein Michael Madsen med 93 passasjerer, herav 30 fra Herad, fra Farsund med kurs for New York. Dette var den første masseutvandringen fra Vest-Agder til Nord-Amerika.

Med på reisen var Jeremias og Edel Bergitte Friis med barn, svigerbarn og barnebarn; Jeremias Fredrik og kona Grethe, Maren Kristine og mannen Andreas Dalland med deres tre barn, samt den 22 år gamle Bernt Mathæus.

Briggen Hercules på Farsund havn som klargjøres for reise til Amerika med utvandrere.

Briggen "Hercules", 97½ kommerseselester, ble bygd i England 1821 og strandet under engelsk flagg i 1827 ved Einarsnes utenfor Farsund. Den var sterkt skadet og ble kjøpt av Peder Christian Ohlsen, reparert i Farsund og satt i fart igjen i 1828. I 1843 seilte "Hercules"

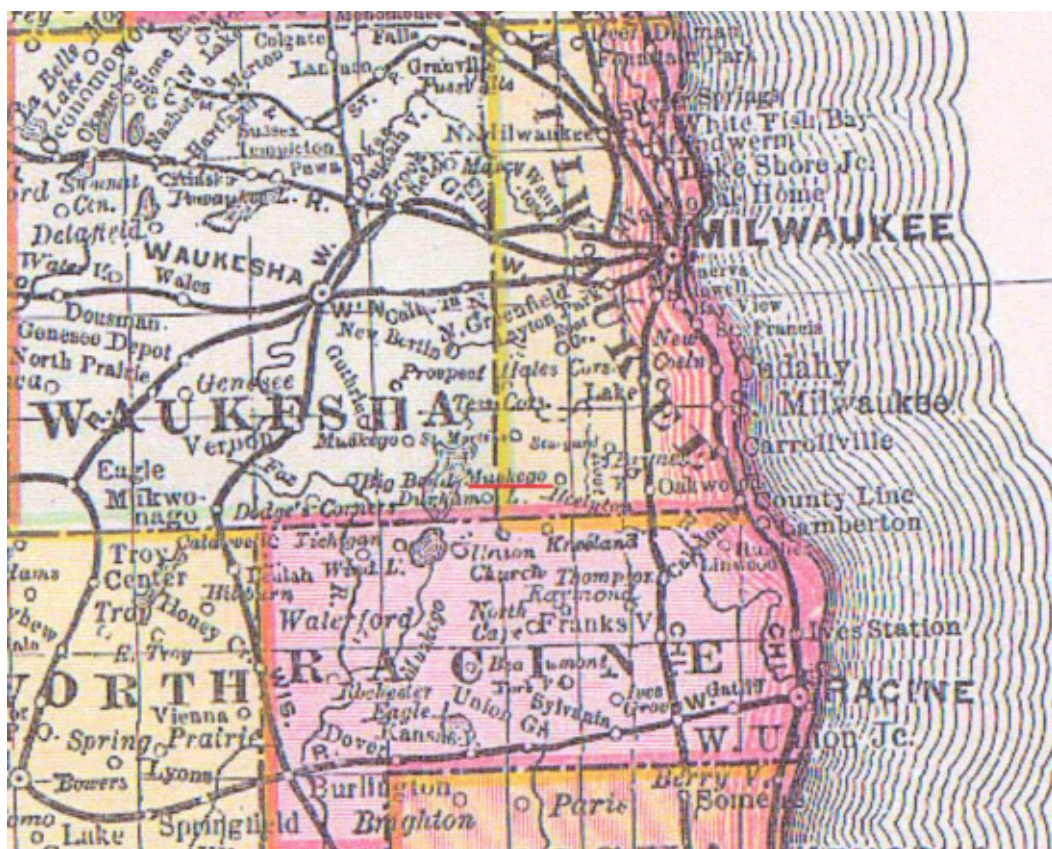
ut fra Drammen med 90 utvandrere. E. M. Overwien var kaptein og Hans Friis styrmann. Den 30. april 1844 seilte skipet med kaptein Michael Madsen fra Farsund, bestemt for New York via Bergen. Det fulgte 20 emigranter med fra Farsund. Etter denne turen ble Hercules trukket ut av emigrantfarten for noen år.

I 1848 ble Hercules på ny satt i emigrantfart, ført av kaptein Michael Madsen, med 93 passasjerer fra Farsund med kurs for New York. Hercules seilte også i 1849 med 103 emigranter. Etter denne turen ble Hercules trukket ut av emigrantfarten for godt.

Briggen "Hercules" er "modell" for utstillingsstempelet til Lister 2017!

Hercules ankom New York 17. juli 1848. Derfra reiste Jeremias Friis med familie videre til det norske Muskego settlementet i Wisconsin, i Norway Town på grensen mellom Racine og Waukesha counties, der Hans og Gabriel Andreas Friis hadde slått seg ned.

Settlementet oppsto i 1839 og var etter tidligere års prøvelser med sykdom og annen nød, blitt et driftig og velordnet samfunn. Her oppholdt flere kjente

Kart ca 1903

skikkelser i den norske innvandringshistorien seg. En av disse var Farsundsmannen James DeNoon Reymert. Han grunnla her sammen med Even Heg og Søren Bache den norskspråklige avisen Nordlyset og var i tillegg avisens redaktør. Han ble valgt til medlem av Wisconsin's andre konstitusjonelle forsamling (1847-1848), Wisconsin's lovgivende forsamling og Wisconsin State Assembly for Racine County (1849). Det kan dessuten nevnes at han senere fikk tre amerikanske poststeder oppkalt etter seg; Denoon post office, Racine/Waukesha Counties, Wisconsin 1851-1903, Reymert post office, Pinal County, Arizona 1890-1898 og DeNoon post office, Pinal County, Arizona 1890-1891.

Men sykdom rammet på nytt. I 1849 og 1850 herjet en koleraepidemi over store deler av Midtvesten, og Muskego settlementet ble hardt rammet.

Brev avstemplet Reymert, Arizona 8/12-1890 med CDS og annullert med target cancel (fancy cancel). Porto for brev innenlands (NY) var 2 cents.

Drømmen om Amerika fikk en ulykkelig utgang for Jeremias og Edel Bergitte, som begge døde av kolera i august 1849.

Den yngste sønnen Bernt Mathæus Friis giftet seg med Martha Abrahamsen, f. 1832 i Norge. De fikk flere barn, deriblant Michael S. Friis den 20.

oktober 1869.

Michael arbeidet på foreldrenes farm samtidig som han gikk på skolen. Etter endt skolegang seilte han på Great Lakes i to år og jobbet som maler i fire år. Familienavnet Friis ble på et tidspunkt endret til Fries. Etter at foreldrene døde, faren i 1881 og moren i 1885, dro Michael til Kendall County, Illinois og slo seg ned i et område kalt North Prairie, på hjørnet av de fire townshipene Fox, Big Grove, Kendall og Lisbon. De første nybyggerne kom til North Prairie i 1840-årene og like etter begynte Norwegian Lutheran Church v/presten Elling Eielsen sitt arbeid blant de norske bosetterne. De første årene ble gudstjenestene holdt i hjemmene, men i 1859 bygde bosetterne en kirke som fikk navnet North Prairie Church. Navnet oppsto som følge av at moderkirken Norwegian Lutheran Church i Lisbon, Illinois var kjent som South Prairie Church. Kirkens første og mangeårige prest var P. A. Rasmussen, født i Stavanger 1829. Han utvandret 1850 og ble ordinert til prest i 1854. Fries bygde hus i nærheten av kirken og åpnet en landhandel; Mike Fries' Store. Som følge av at befolkningen økte ble det behov for bedre postforbindelse.

Kart 1903 som viser Helmar i Kendall County.

Fram til nå måtte folk på stedet hente og levere post på postkontorene i Lisbon, Newark, Platte og Yorkville, som befant seg fra 6 til 13 km fra mange av bosetterne. De hadde imidlertid etablert en uoffisiell postformidlingsordning med smeden som holdt til ved kirken. Når bosetterne dro til disse poststedene tok de via smeden med naboens post.

Etter søknad utferdignet av Michael S. Fries ble det den 13. juni 1894 opprettet postkontor i Mike Fries' Store, med Michael S. Fries som

postmester.

Da det allerede eksisterte et annet poststed i Illinois med navnet North Prairie, krevde postmyndighetene at det ble valgt et annet navn på postkontoret. Ettersom landhandelen ble bygd på en eiendom som tilhørte den norske bosetteren Andrew Anderson, f. 1822, ble det etter en avstemning besluttet å gi poststedet navnet Helmar post office, som er en anglifisert form av Andrew Andersons norske navn, Hjalmar. Stedet fikk fra da av også navnet Helmar og kirken; Helmar Lutheran Church.

Det første året måtte Fries frakte posten tre dager i uken mellom Helmar og Pavilion post office. Men fra 1. juli 1895 ble det inngått kontrakt med Chester C. Call om frakt av posten mellom Yorkville og Helmar 6 dager i uken.

Den 2. august 1909 overtok Alfred H. Grundeis som postmester.

Postkontoret var i drift til 30. november 1912. Fra da ble post sendt via Newark.

Postkort avstemplet 22/10-1910 med 6-bar, non-standard. Registrert brukstid: 29/12-1909 - 15/4-1911. Porto for postkort innenlands (OK) var 1 cent.

Non-standard poststempler er privat anskaffede stempler som ble brukt i noen amerikanske postkontorer i begynnelsen av det 20. århundre til tross for POD (Post Office Department) iht. forskrifter forbød bruk av stempler som ikke var utstedt av POD. Noen av disse stemplene er meget sjeldne.

Postkort (utsnitt) avstemplet 24/02-1908 med 5-bar, non-standard. Stempelet er ikke registrert i Catalog of Non-standard US Postmarks 1900-1971 (Stehle&DeRoest). Porto for postkort innenlands (IL) var 1 cent.

Postkort (utsnitt) avstemplet 29/12-1909 med 5-bar, non-standard. Stempelet er ikke registrert i Catalog of Non-standard US Postmarks 1900-1971 (Stehle&DeRoest). Porto for postkort innenlands (IL) var 1 cent.

Michael S. Fries ble 2. mai 1894 gift i Church of Helmar med Melinda Elizabeth Ellertson, f. 1868 i Illinois av norske innvandrerforeldre. De fikk fem barn; Iva Margrete, f. 1895, Bernice, f. 1897, Rudolph Daniel, f. 1900, Sherwin, f. 1901 og Milton Jeremiah, f. 1905. Melinda døde i 1914 og Michael ble 3. februar 1917 gift for andre gang med Christina Sandvick, f. 1873 i Norge. Hun innvandret 1893.

Foto av landsbyen Helmar

Landsbyen Helmar ble grunnlagt 3. juni 1899. Den hadde omkring 1900 kirke, skole, to butikker, postkontor, smed og mølle. Befolkningen var i stor grad av norsk herkomst.

Michael S. Fries var en aktiv bidragsyter både lokalt og i countiet for øvrig. Han var president for St. Olafs Temperance Union i Helmar, tillitsmann for Lutheran Church og lærer i søndagsskolen. Han bidro gavmildt til hjelpeorganisasjoner og var sentral i oppbyggingen av Luther College i Ottawa, Illinois. Michael S. Fries døde 25. januar 1933 i Aurora Kane, Illinois og ble gravlagt i Helmar Lutheran Cemetery.

Foto av Michael S. Fries og trolig hans andre kone Christina Sandvick.

Helmar er i dag et lite lokalsamfunn der det eneste ruvende monumentet er Helmar Lutheran Church.

Kilder:

Bygdebok for Herad

Farsund bys historie (O. A. Abrahamsen)

A history of the Norwegians of Illinois (A. E. Strand)

Drømmen om Amerika (Sverre Mørkhagen)

Diverse slektdatabaser (Ancestry, Rootsweb, Familysearch)

Illinois post offices (J. Mehrer)

US Postal bulletins

A Catalog of Non-standard US Postmarks 1900-1971 (Stehle & DeRoest)

Diverse artikler/kilder på internett

Kjell Ore

MONTER

1817-2017
200 ÅR
EILERT SUNDT

Farsund Kommune
gratulerer Farsund Filatelistklubb med

50-ÅRS JUBILEUM

FARSUND KOMMUNE

Velkommen til våre frimerkebutikker i Oslo

I Frimerketjenestens butikk i Persveien 34/36 tilbyr vi det meste av det du trenger til din frimerkesamling:

- Nye norske frimerker og samleprodukter
- Eldre norske frimerker
- Utenlandske frimerker
- Samlerutstyr og rekvisita

Åpningstid

Mandag - fredag: 09.00 – 15.00

Egen kundeparkering

St. Olavs plass postkontor er vårt utsalg i Oslo sentrum. Her finner du et godt utvalg i nye norske frimerker og samleprodukter, samt et begrenset utvalg i samlerutstyr.

Besøksadresse:

Universitetsgata 2,
inngang fra Munchs gate

Åpningstid:

Mandag – fredag: 07.30 – 18.00

Lørdag: 10.00 – 15.00

Kontakt

E-post: frimerketjenesten@posten.no

Tlf: 2314 78 70

Nettbutikk: posten.no/frimerkebutikken

